

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

KREDİTLƏŞMƏ FƏALİYYƏTİNƏ DAİR SORĞUNUN NƏTİCƏLƏRİ

2022
IV rüb

ABBREVIATURALAR

AİKZF - Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

BOKT – Bank olmayan kredit təşkilatı

İT – İnformasiya texnologiyaları

KOS – Kiçik və orta sahibkarlıq

KTN – Kreditin təminatı nisbəti

MKOS – Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq

QİK- Qeyri-işlək kredit

Ə/h – Əməkhaqqı

D/Ə - Daşınmaz əmlak

Mündəricat

Giriş.....	4
Sorğu nəticələrinin xülasəsi.....	5
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili	7
Biznes kreditləri.....	7
İpoteka və istehlak kreditləri.....	14
Risk profili.....	18

Giriş

Sorğunun məqsədi bank sektorunun kreditləşmə fəaliyyətinin monitorinqi və təhlili, maliyyə sabitliyinə təhdidlərin erkən rejimdə aşkarlanması, qiymətləndirilməsi və müvafiq prudensial siyasətin müəyyən edilməsi, habelə maliyyə sektoru iştirakçılarının müvafiq trendlər barədə məlumatlandırılmasıdır. Sorğunun respondentləri bankların baş kredit inzibatçısı və yaxud İdarə Heyətinin müvafiq sahə üzrə kuratorlarıdır. Sorğu biznes, istehlak və ipoteka kreditləşməsinə dair tələb və təklif amillərinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən, bankların risklərinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsini əhatə edir:

- kredit standartlarında (siyasətində) dəyişikliklərin dinamikasi;*
- kredit standartlarının dinamikasına təsir edən amillər;*
- kreditlərin verilməsi şərtlərində dəyişikliklər;*
- kredit tələbində dəyişikliklərin dinamikasi;*
- kredit tələbinin dinamikasına təsir edən amillər;*
- risklərin dinamikasında dəyişikliklər.*

Sorğu keyfiyyət xarakterli suallardan ibarətdir və cavablandırılması kəmiyyət qiymətləndirməsi tələb etmir. Sorğunun nəticələrinin kəmiyyət vahidlərinə çevrilməsi üçün balans statistikasi metodologiyasından istifadə edilir. İndeks mənfi 100%-dən müsbət 100%-ə qədər dəyişir. Müsbət 100% indeks respondentlərin 100%-nin trenddə əhəmiyyətli yumşalma və ya artım, mənfi 100% indeks isə respondentlərin 100%-nin əhəmiyyətli dərəcədə sərtləşmə və ya azalma müşahidə etdiyini göstərir. İndeks 0% olduqda isə əvvəlki rüblə müqayisədə trendin dəyişmədiyini bildirir. İndeks hesablanarkən, bankın ölçüsündən asılı olmayaraq respondentlərin cavablarına bərabər çəki verilir.

Sorğu 2022-ci ilin I rübündən etibarən rüblük əsasda keçirilir. Cari hesabat 2022-ci ilin IV rübü üzrə sorğunun nəticələrini əks etdirir. Hesabatda təqdim olunan gözləntilər Azərbaycan Mərkəzi Bankının gözləntilərini deyil, yalnız kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğunun respondentlərinin (bankların) kreditləşmənin cari və gələcək tendensiyası ilə bağlı qiymətləndirmələrini əks etdirir.

Xülasə

2022-ci ilin IV rübü üzrə kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğu nəticələrinə əsasən bankların kreditləşmə siyasətində yumşalma müşahidə edilir. Kredit siyasətində yumşalma kredit portfelinin hər üç segmenti, xüsusilə də, istehlak və biznes kreditləri üzrə baş vermişdir. İstehlak kreditlərində yumşalma əsasən kredit kartları və əməkhaqqı kreditləri, biznes kreditlərində isə MKOS subyektlərinə verilən kreditlər üzrə olmuşdur. Banklar 2023-cü ilin I rübündə də kreditləşmə siyasətində yumşalmaların davam edəcəyini, xüsusilə də yumşalmaların istehlak və ipoteka kreditləri üzrə tətbiq ediləcəyini bildiriblər. 2022-ci ilin son rübündə banklar əsasən milli valyutada və qısamüddətli kreditlərə tətbiq edilən standartlarda yumşalmalar, xarici valyutada olan kreditlər üzrə standartlarda isə sərtləşmələr etmişdirlər. Sorğu nəticələrinə əsasən 2022-ci ilin son rübündə dövrüyyə kapitalına ehtiyac, bankların kredit şərtlərində dəyişikliklər və rəqəmsallaşma fonunda biznes kreditlərinə, eyni zamanda istehlakçı əminliyi, rəqəmsallaşma və faiz dərəcəsi dəyişiklikləri gözləntiləri fonunda istehlak və ipoteka kreditlərinə tələb artmışdır. Sorğuya əsasən banklar MKOS subyektlərinin artan tələbi fonunda borclanma səviyyəsinin yüksəldiyini bildirmişdir.

Biznes kreditləri

Kredit siyasəti: Bankların biznes kreditləşməsi üzrə kredit standartları yumşaldılmışdır. Yumşalmalar əsasən MKOS subyektlərinə verilən kreditlər üzrə olmuşdur.

Kredit tələbi: 2022-ci ilin IV rübündə biznes kreditlərinə tələb həmin ilin III rübündə olduğu kimi artmışdır. Tələb əsasən MKOS subyektləri tərəfindən və milli valyutada olan kreditlər üzrə artmışdır.

2023-cü ilin I rübünə gözləntilər: Banklar 2023-cü ilin I rübündə biznes kreditlərinə tələbdə artım proqnozlaşdırırlar. Eyni zamanda, banklar iri sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlər istisna olmaqla, biznes kreditləri üzrə standartlarda yumşalmaların davam ediləcəyini bildiriblər.

İpoteka kreditləri

Kredit siyasəti: 2022-ci ilin IV rübündə həm daxili, həm də İKZF vəsaiti hesabına verilən kreditlərdə yumşalma olmuşdur.

Kredit tələbi: 2022-ci ilin son rübü ərzində ipoteka kreditlərinə tələb artmışdır. Tələbin əsas drayveri kimi 2022-ci ilin III rübündə olduğu kimi IV rübündə də İKZF vəsaiti hesabına verilmiş kreditlər çıxış etmişdir.

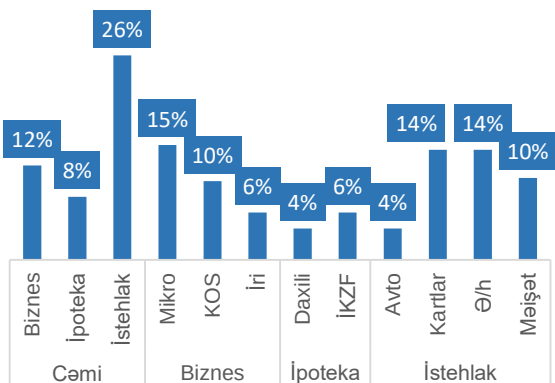
2023-cü ilin I rübünə gözləntilər: Banklar 2023-cü ilin ilk rübündə İKZF vəsaiti hesabına veriləcək kreditlərə tələbin yüksək olmasını və kredit siyasətinin yumşaldılmasını gözləyirlər.

Kredit siyasəti: İstehlak kreditləri üzrə standartların yumşaldılması digər seqmentlərlə müqayisədə daha yüksək olmuşdur. 2022-ci ilin III rübündə olduğu kimi həmin ilin IV rübündə də kreditlərin təsdiqi standartları əsasən kredit kartları və əməkhaqqı kreditləri üzrə yumşaldılmışdır.

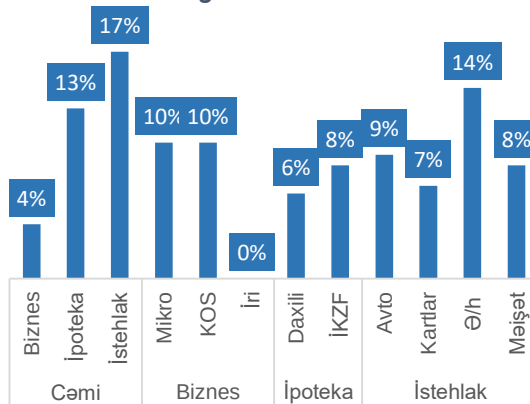
Kredit tələbi: 2022-ci ilin son rübü ərzində istehlak kreditləri üzrə tələbin artımı əsasən kredit siyasətinin yumşaldılması fonunda əməkhaqqı kreditləri və kredit kartları üzrə olmuşdur.

2023-cü ilin I rübünə gözləntilər: Banklar 2023-cü ilin I rübündə istehlak kreditləri üzrə standartların yumşaldılmasını, eyni zamanda istehlak kreditlərinə, xüsusilə əməkhaqqı kreditlərinə olan tələbdə artım gözlədiklərini bildiriblər.

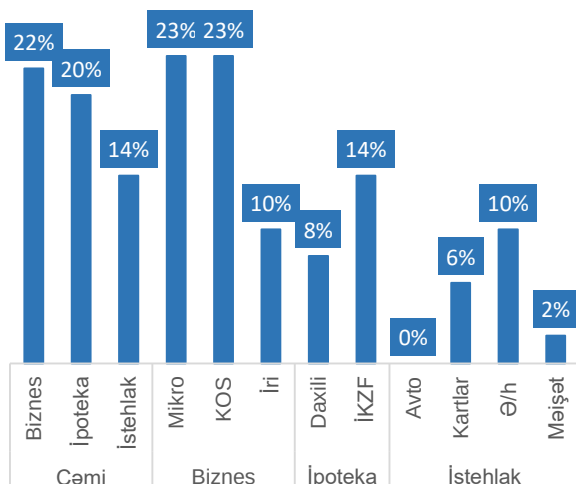
*Qrafik 1. 2022-ci ilin IV rübü üzrə kredit standartlarında dəyişikliklər**

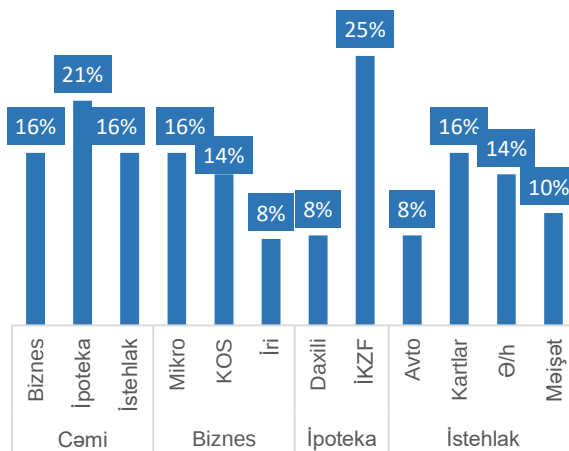
Qrafik 2. 2023-cü ilin I rübü üzrə kredit standartlarına dair gözləntilər

*Qrafik 3. 2022-ci ilin IV rübü üzrə kredit tələbində dəyişikliklər***

Qrafik 4. 2023-cü ilin I rübü üzrə kredit tələbinə dair gözləntilər

*Diffuziya indeksi [-100,+100] aralığında dəyişir. Müsbət 100% respondentlərin 100%-nin kredit standartlarında əhəmiyyətli yumşalma, mənfi 100% əhəmiyyətli sərtləşmə müşahidə etdiyini göstərir.

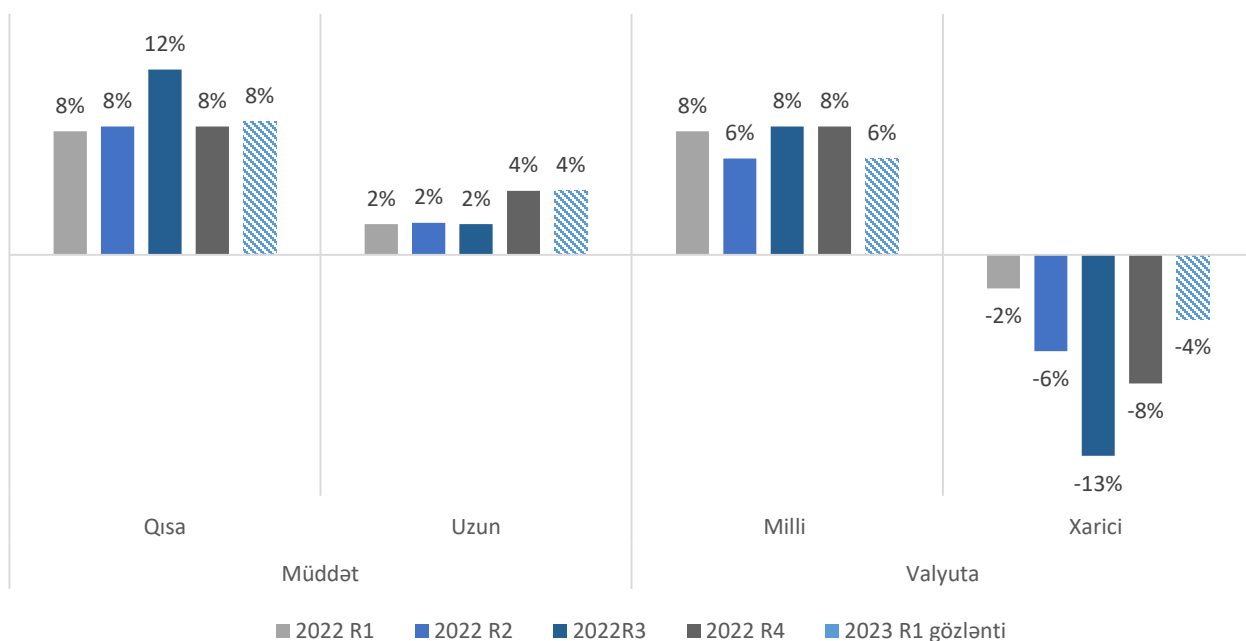
**Diffuziya indeksi [-100,+100] aralığında dəyişir. Müsbət 100% respondentlərin 100%-nin kredit tələbində əhəmiyyətli artım, mənfi 100% əhəmiyyətli azalma müşahidə etdiyini göstərir.

Biznes kreditləri

Biznes kreditləşməsi üzrə kredit siyasəti. 2022-ci ilin IV rübündə banklar tərəfindən verilən biznes kreditləri üzrə standartlarda yumşalmalar baş vermişdir. Yumşalma əsasən qısamüddətli və milli valyutada olan biznes kreditləri üzrə olsa da, uzunmüddətli kreditlərin verilmə şərtlərində də yumşalmalar müşahidə edilmişdir. Sorğu nəticələrinə əsasən banklar xarici valyutada olan kredit siyasətini sərtləşdirsə də, IV rübdə sərtləşmənin əvvəlki rüblə müqayisədə daha aşağı olması müşahidə edilir. Bütövlükdə, bankların 2023-cü ilin I rübü üzrə gözləntilərinə əsasən sektorda biznes kreditlərinin verilməsi üzrə standartlarda yumşalmaların davam edəcəyi gözlənilir.

Qrafik 5. Biznes kreditlərinin müddət və valyuta standartlarında dəyişikliklər

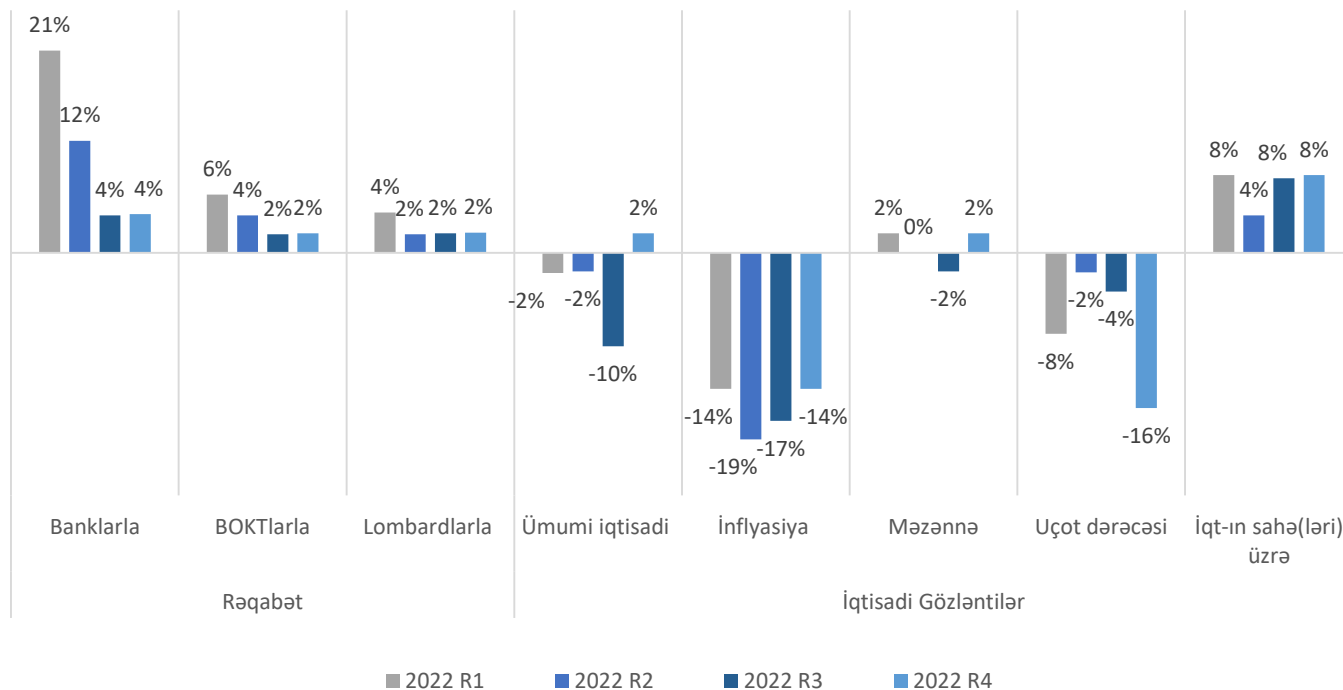
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

2022-ci ilin IV rübündə bankların iqtisadiyyatın spesifik sahələri üzrə pozitiv gözləntiləri və kreditlərə tələbin artması biznes kreditləri, xüsusilə də KOS kreditləri üzrə kredit standartlarına yumşaldıcı təsir göstərmişdir. Sorğuya əsasən inflyasiya və uçot dərəcəsi sərtləşmələrə səbəb olan əsas makroiqtisadi göstəricilər olmuşdur. Banklar ötən rüblərdən fərqli olaraq ümumi iqtisadi gözləntilərin 2022-ci ilin IV rübü ərzində kredit standartlarına yumşaldıcı təsir göstərdiyini bildirmişdir. 2022-ci ilin III rübü ilə müqayisədə bankların kapital və likvidlik mövqeyinin biznes kreditləri üzrə standartlara təsiri aşağı olmuşdur.

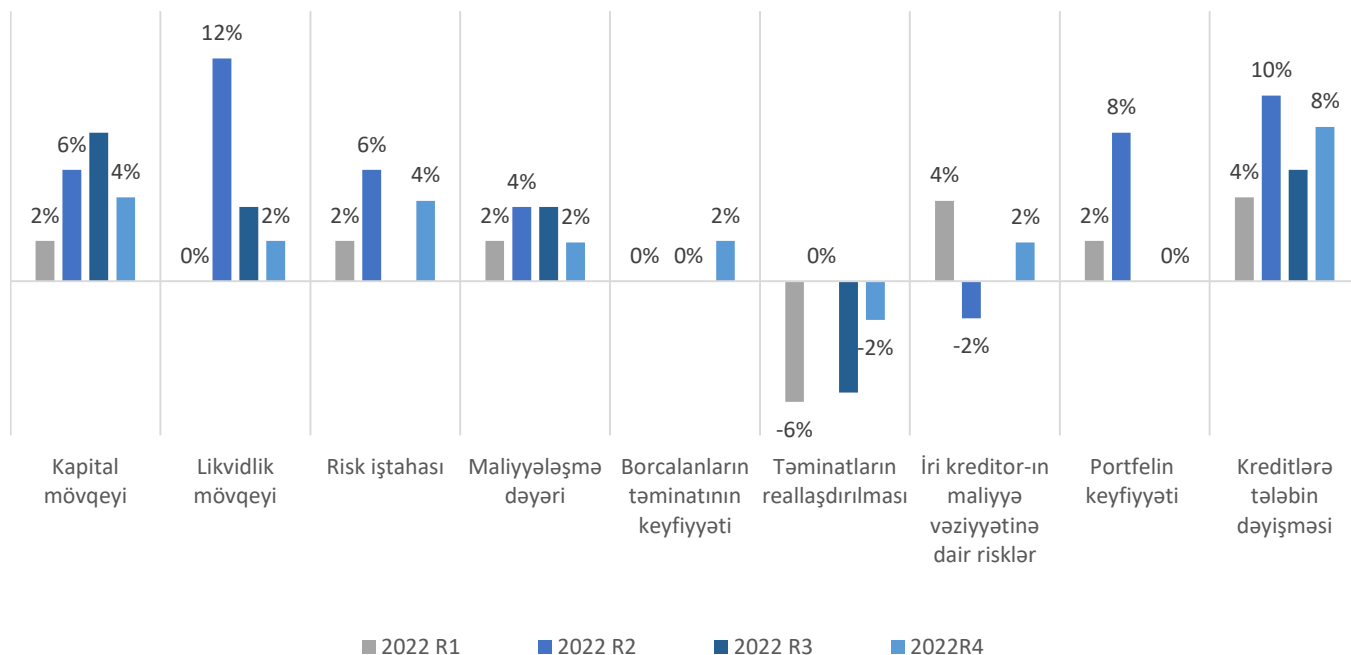
Qrafik 6. Biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

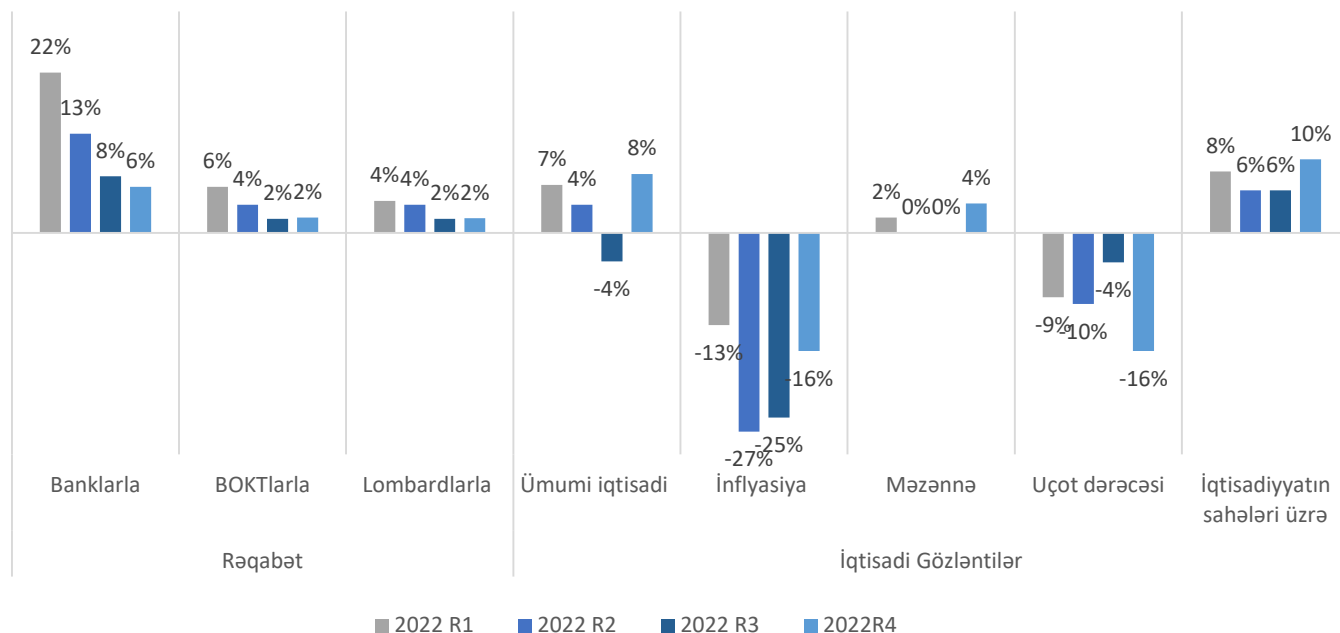
Qrafik 7. Biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

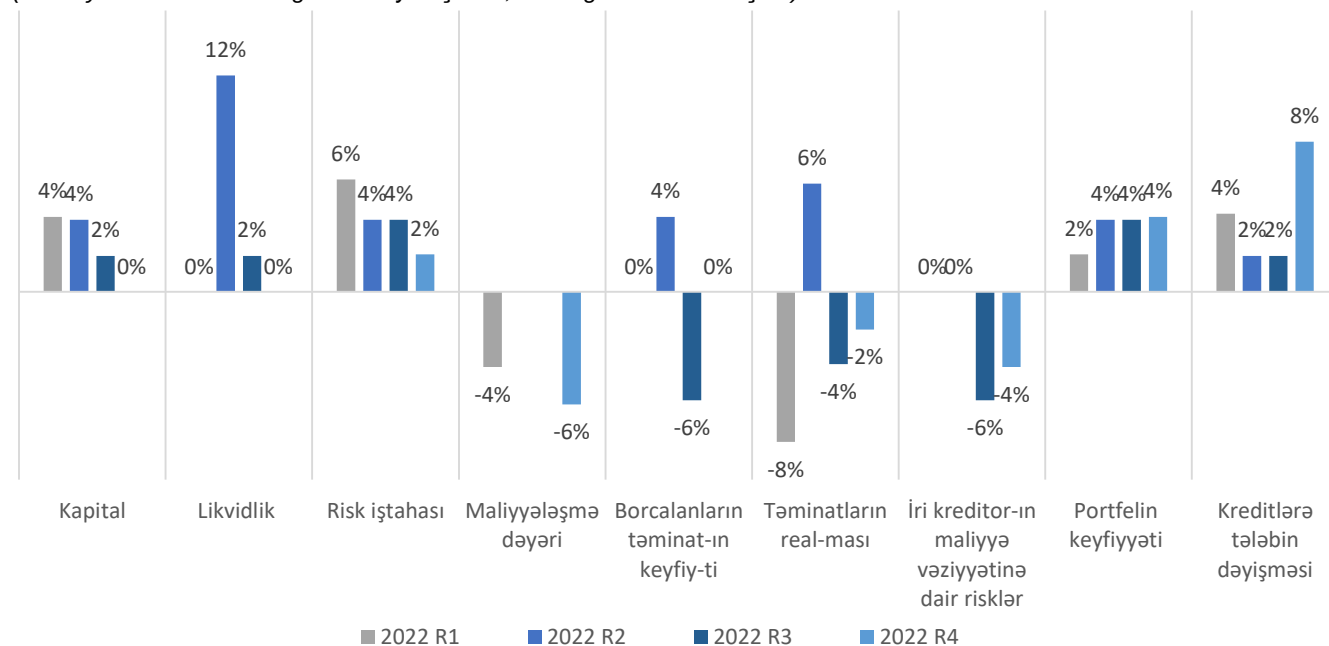
Qrafik 8. KOS kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 9. KOS kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

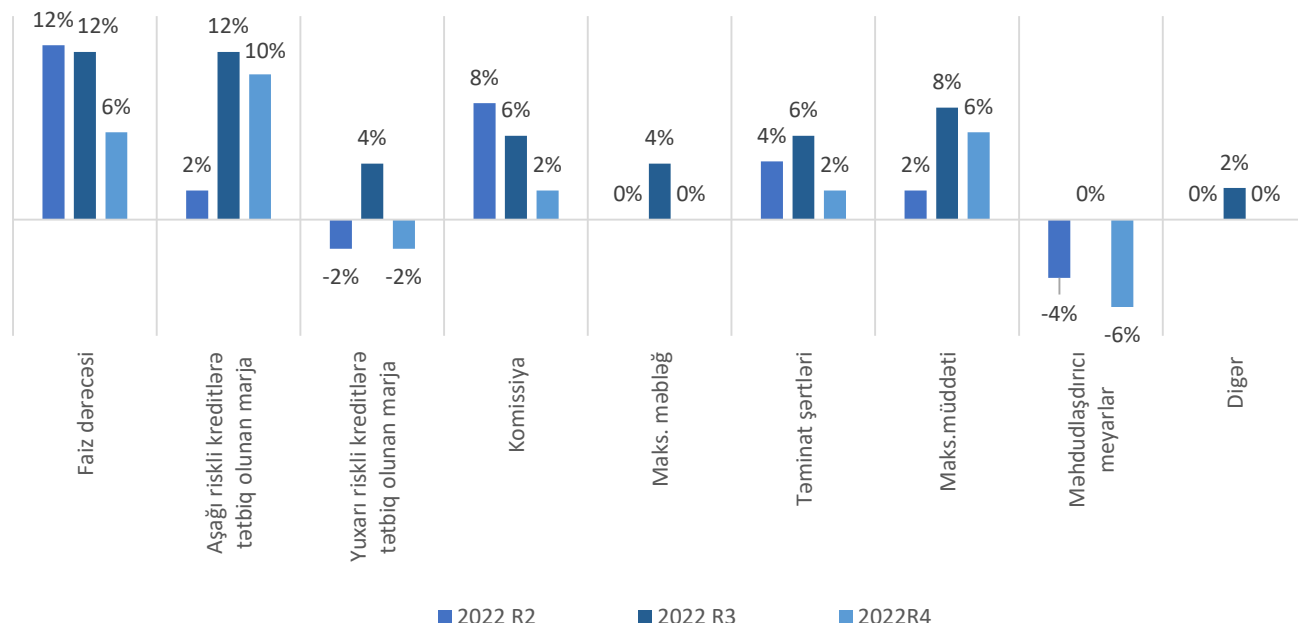
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Biznes subyektləri üzrə kreditlərin verilmə şərtlərində yumşalmalar 2022-ci ilin son rübündə də davam etmişdir. Kreditlərin verilmə şərtlərində sərtləşmələr əsasən məhdudlaşdırıcı meyarlar üzrə olmuşdur.

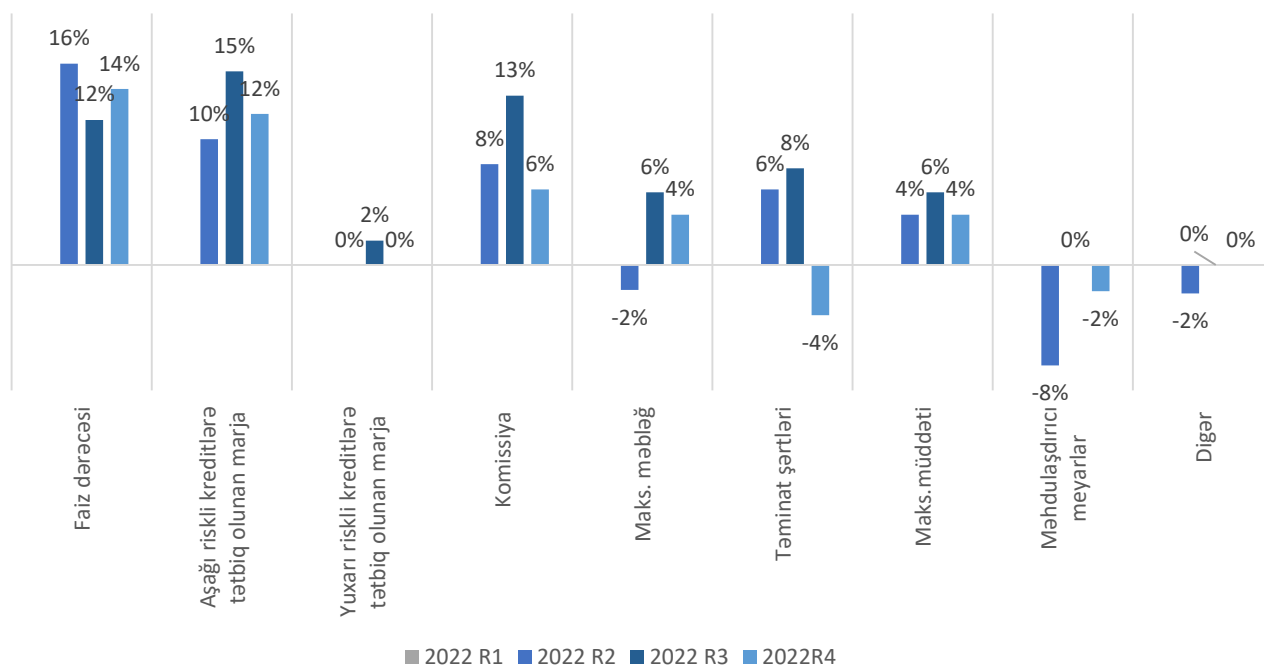
Qrafik 10. Biznes kreditlərinin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

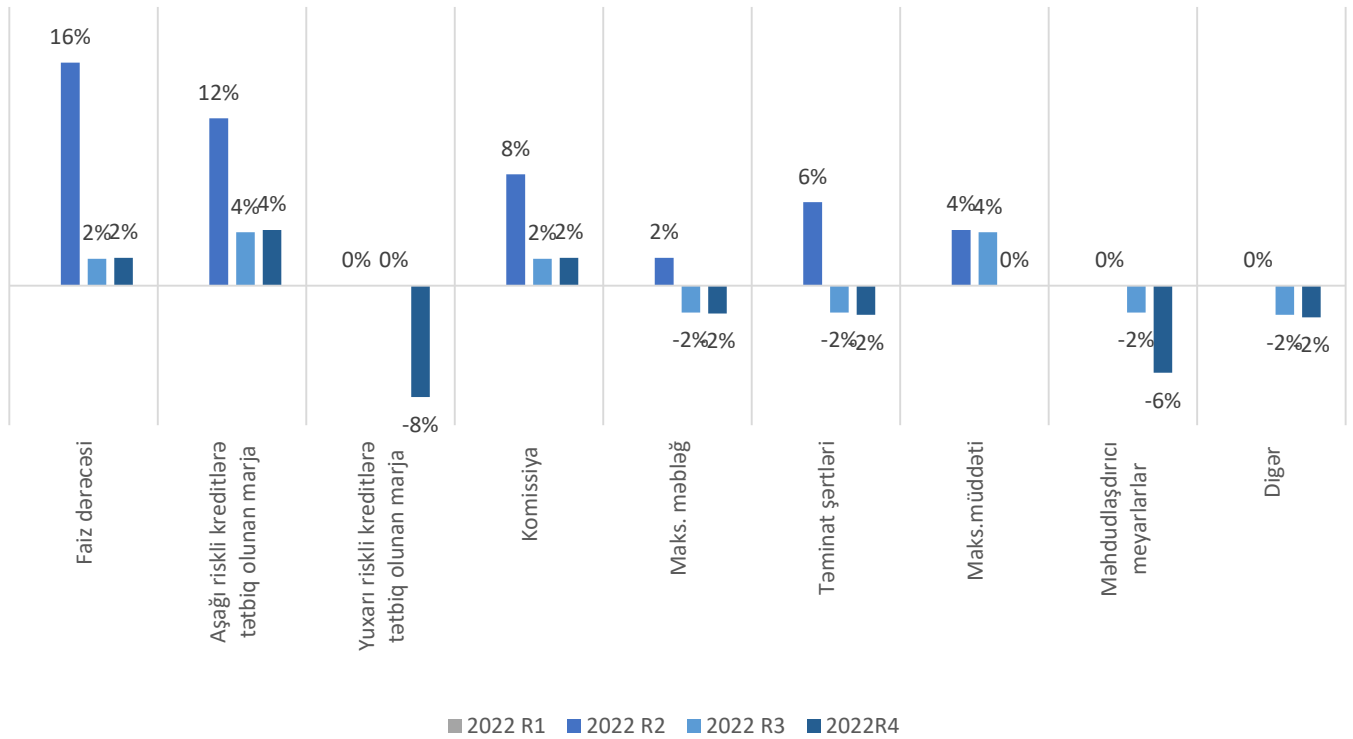
Qrafik 11. KOS subyektlərinə verilən kreditlərin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

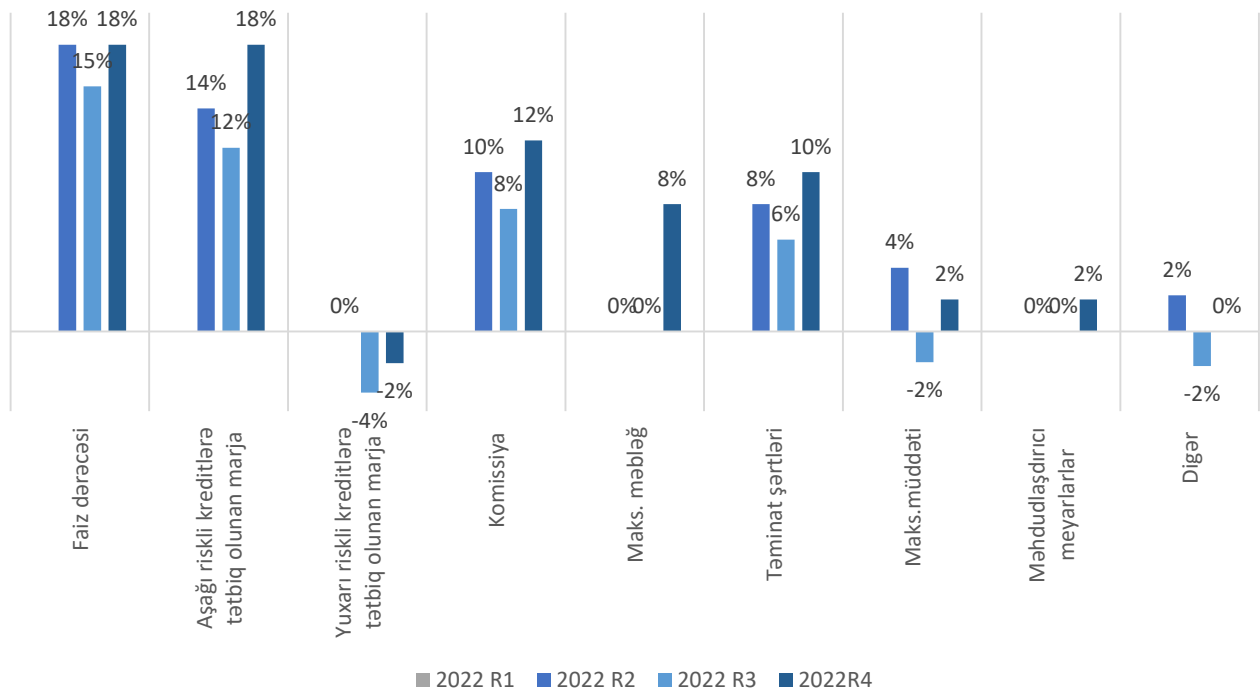
Qrafik 12. İri sahibkarlıq subyektlərinə kreditlərin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 13. Mikro sahibkarlıq subyektlərinə kreditlərin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

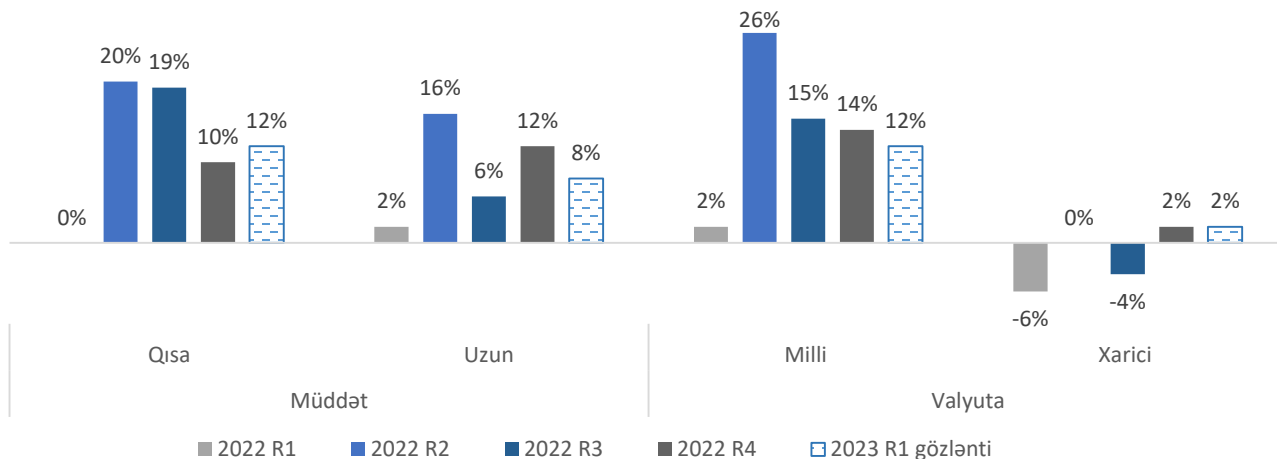
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Biznes kreditləşməsi üzrə kredit tələbi. Sorğuya əsasən banklar 2022-ci ilin IV rübündə milli valyutada qısa və uzunmüddətli biznes kreditlərinə tələbin artdığını bildirmişdir. Bankların 2023-cü ilin I rübü üçün biznes kreditləri üzrə gözləntiləri tələbdə artım olacağı yönündədir.

Qrafik 14. Biznes kreditləri üzrə kredit tələbində dəyişikliklər

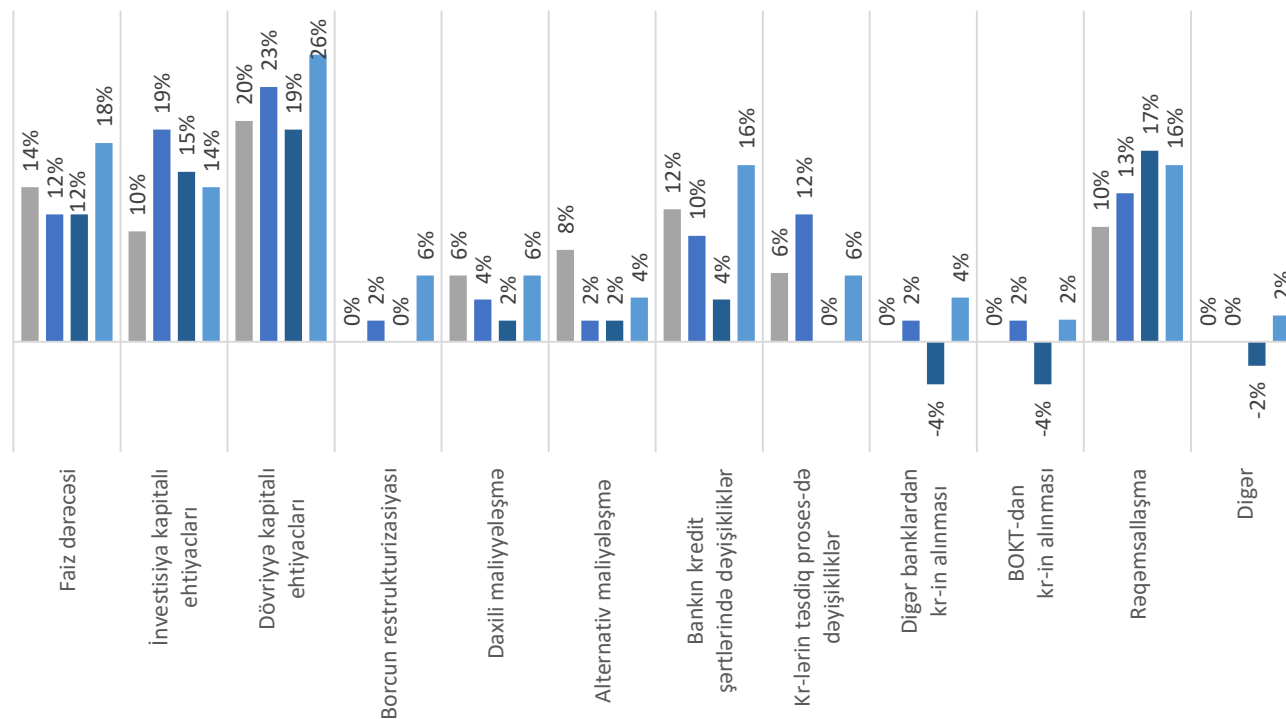
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Biznes və KOS subyektlərinə verilən kreditlərə tələbin artmasına əsas təsir edən faktorlar faiz dərəcələri, rəqəmsallaşma və dövriyyə kapitalı ehtiyacı olmuşdur. Keçmiş rüblərlə müqayisədə 2022-ci ilin IV rübündə bankların kredit şərtlərində dəyişikliklər etməsi də biznes kreditləşməsinə təsir edən əsas amillərdən biri olmuşdur.

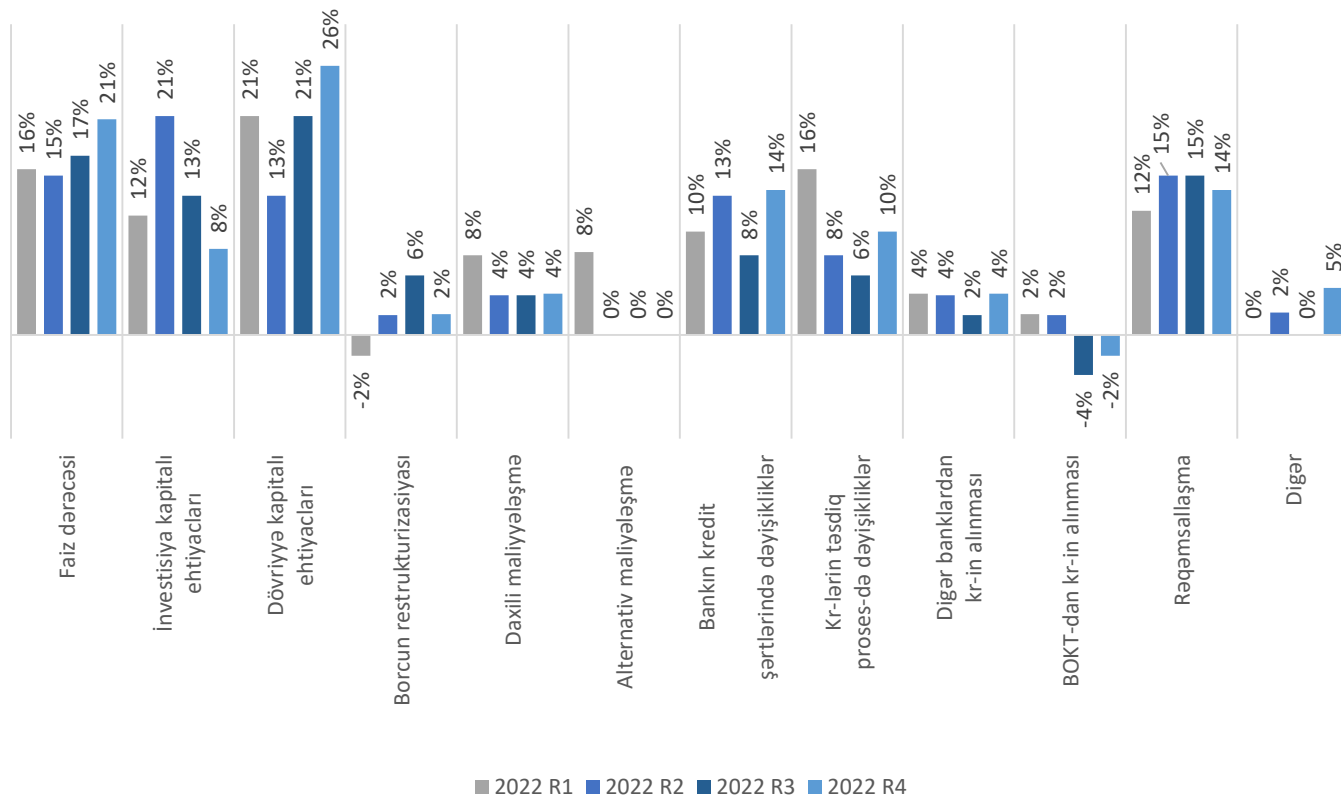
Qrafik 15. Biznes kreditləri üzrə kredit tələbinə təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 16. KOS subyektləri kreditləri üzrə kredit tələbinə təsir edən faktorlar

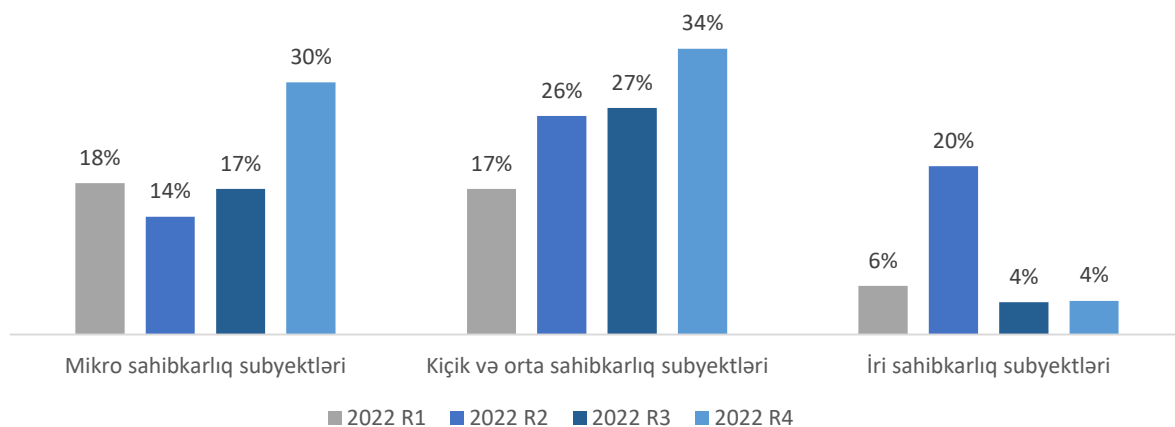
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

2022-ci ilin son rübündə MKOS-ların borclanma səviyyəsi keçmiş rüblərlə müqayisədə daha yüksək olmuşdur. Belə ki, borclanma səviyyəsində 2022-ci ilin III rübü ilə müqayisədə ən çox artım mikro sahibkarlıq subyektləri üzrə olmuşdur. İri sahibkarlıq subyektlərinin borclanma səviyyəsi isə stabil olaraq qalmışdır.

Qrafik 17. Biznes subyektlərinin borclanma səviyyəsində dəyişikliklər

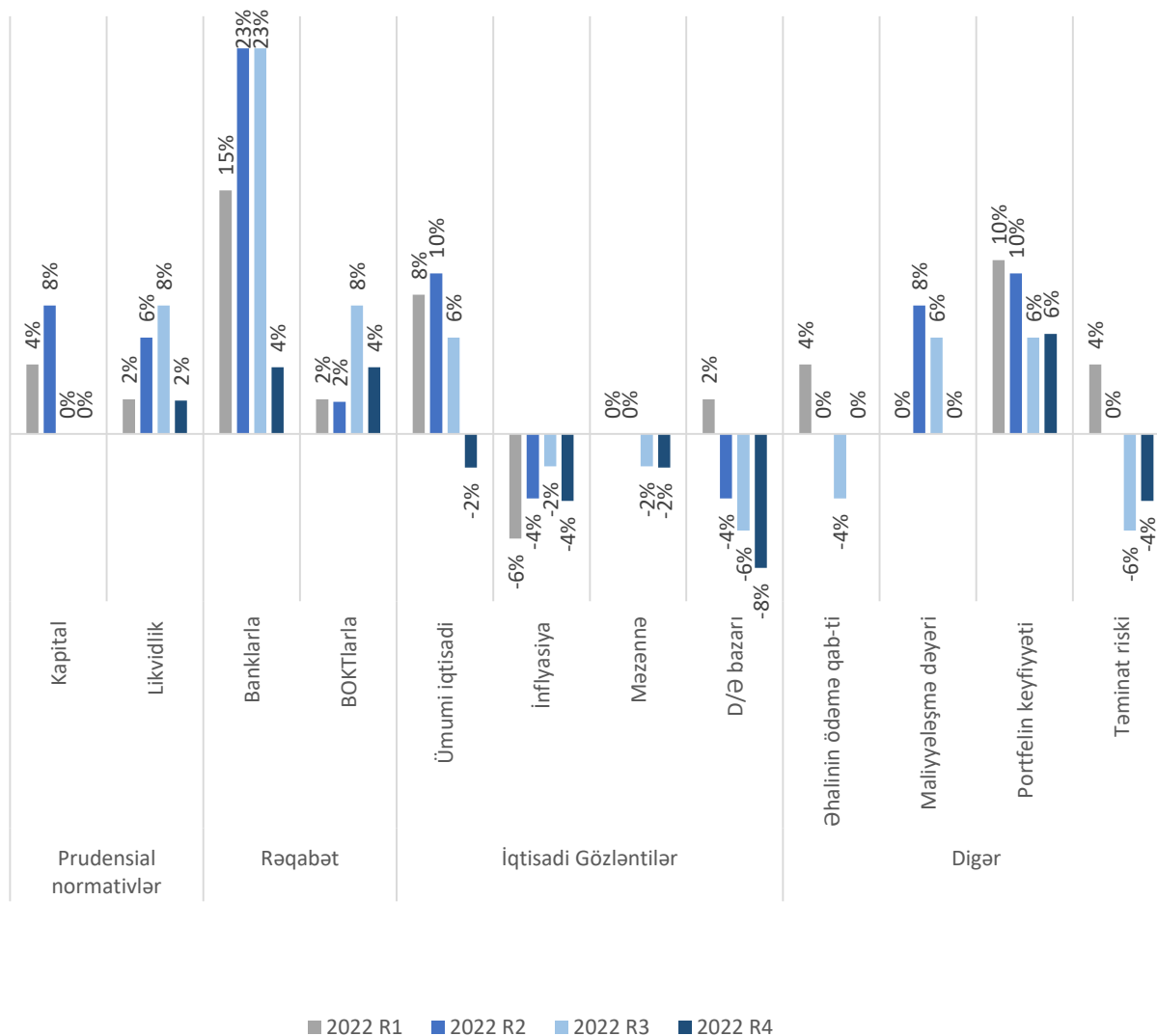
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

İpoteka və istehlak kreditləşməsi üzrə kredit siyasəti. 2022-ci ilin son rübündə banklarla rəqabətin ipoteka kreditləri üzrə kredit standartlarına yumşaldıcı təsiri əvvəlki rüblərlə müqayisədə aşağı olmuşdur. Sorğuya əsasən iqtisadi gözləntilər ipoteka kreditləri üzrə standartlara sərtləşdirici təsir göstərən əsas faktorlardır.

Qrafik 18. İpoteka kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

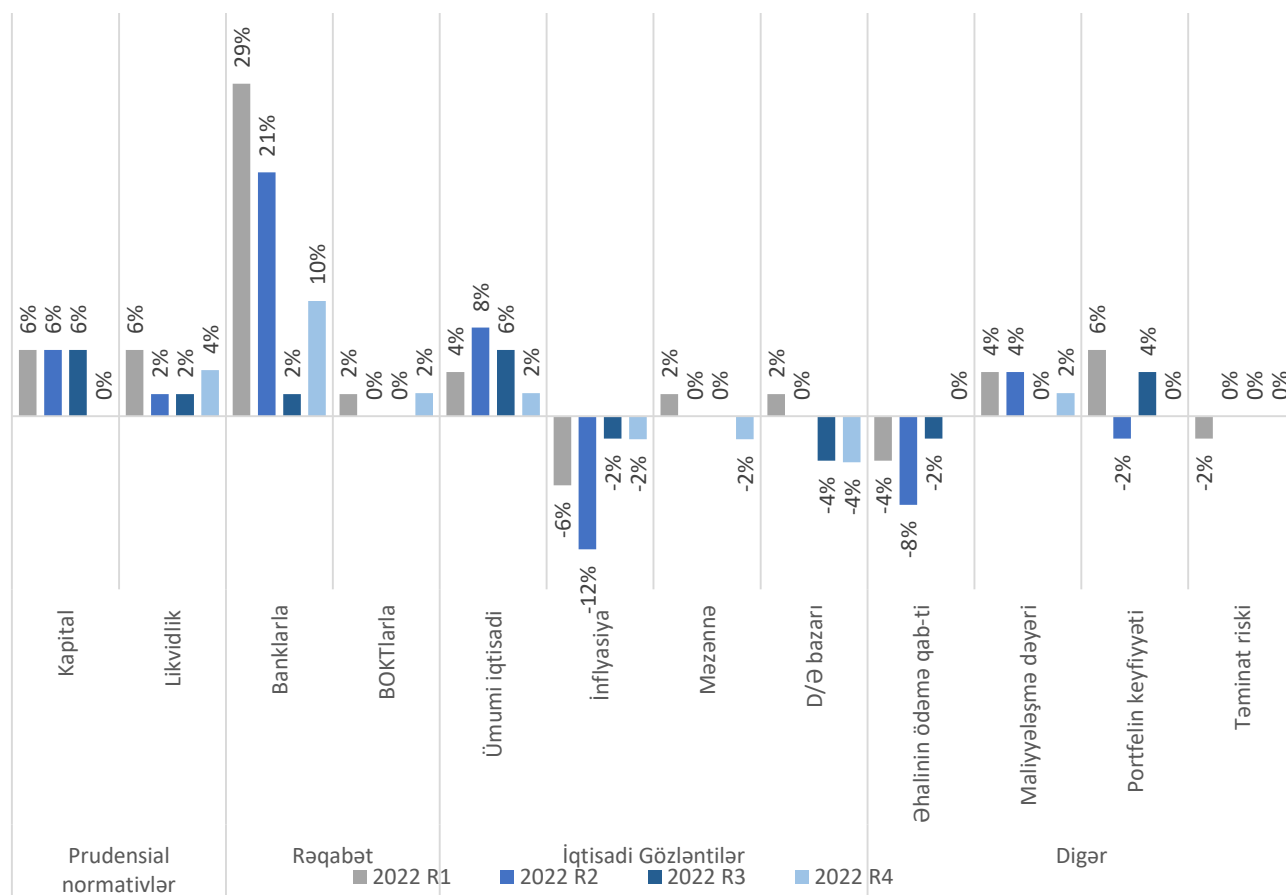
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Banklarla rəqabət istehlak kreditləşməsi üzrə kredit standartlarına yumşaldıcı təsir edən əsas faktor olaraq çıxış etmişdir. İqtisadi gözləntilər istehlak kreditləri üzrə kredit standartlarına sərtləşdirici təsir göstərmişdir.

Qrafik 19. İstehlak kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

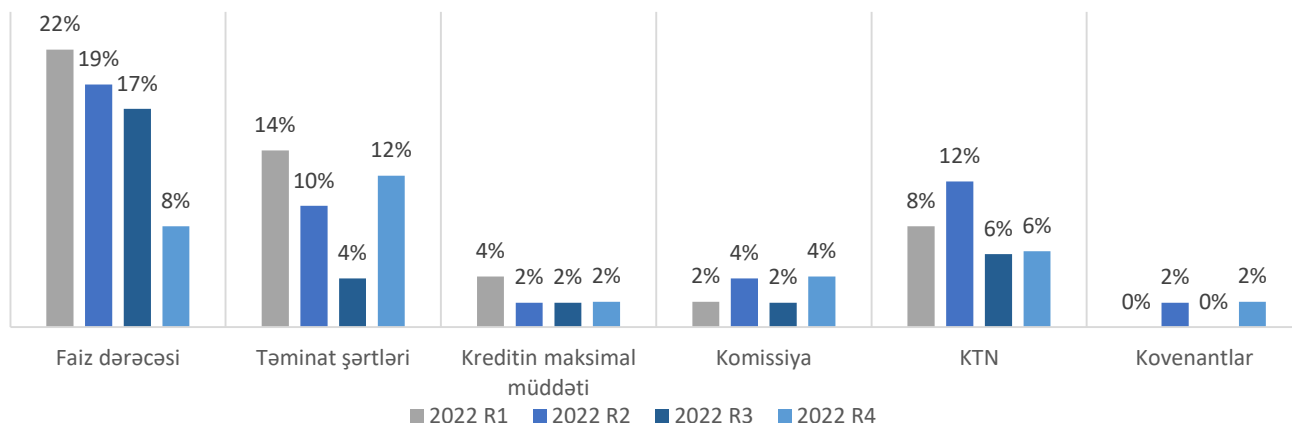
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

2022-ci ilin IV rübündə ipoteka və istehlak kreditlərinin verilmə şərtlərində bütün faktorlar üzrə yumşalmalar müşahidə edilmişdir. Belə ki, yumşalma istehlak kreditləri üzrə faiz dərəcəsi, komissiya və kreditin maksimal müddəti, ipoteka kreditlərində isə faiz dərəcəsi və təminat şərtləri üzrə olmuşdur.

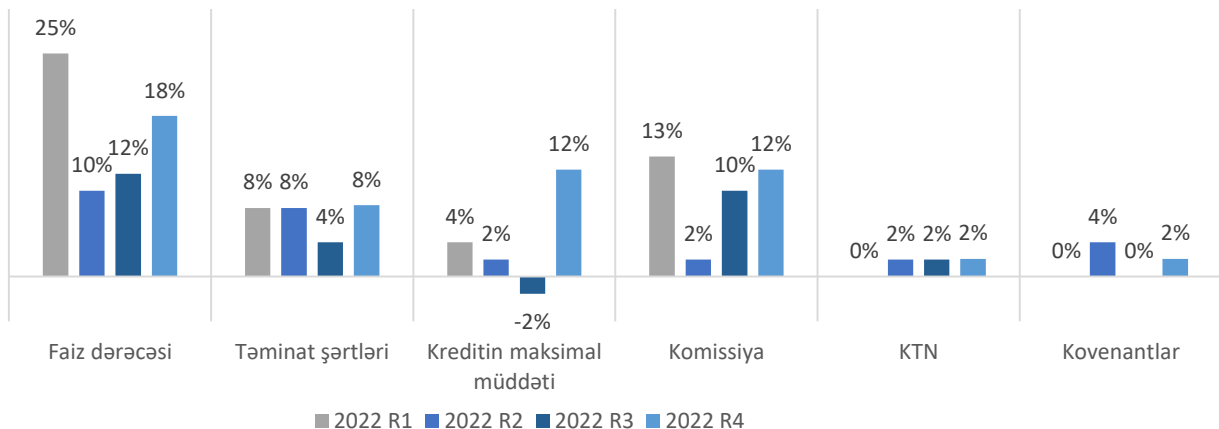
Qrafik 20. İpoteka kreditlərinin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 21. İstehlak kreditlərinin verilmə şərtlərində dəyişikliklər

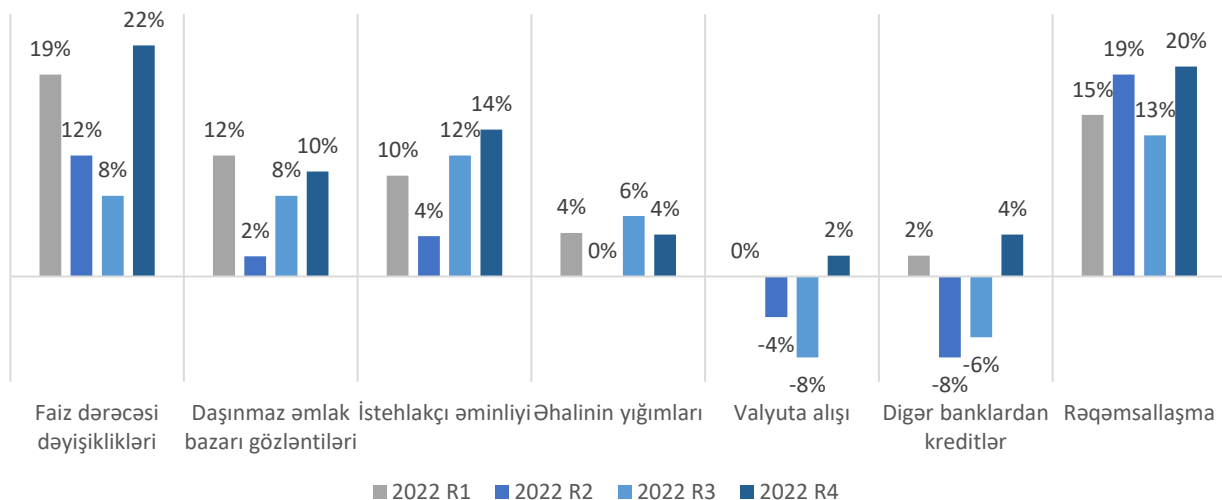
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

İpoteka və istehlak kreditləşməsi üzrə kredit tələbi. 2022-ci ilin IV rübündə istehlak və ipoteka kreditləri üzrə tələb artmışdır. Tələb artımının əsas drayverləri rəqəmsallaşma, istehlakçı əminliyi və faiz dərəcəsi dəyişiklikləri olmuşdur.

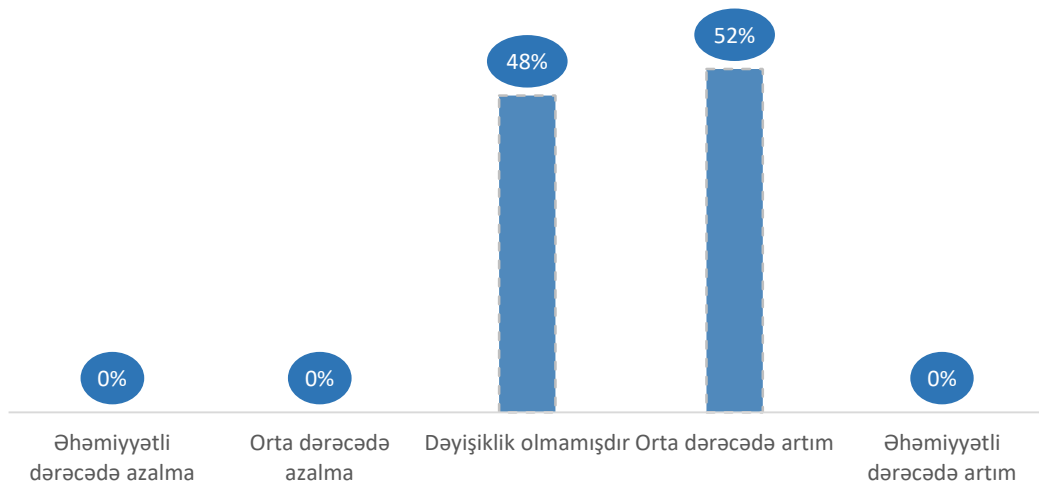
Qrafik 22. İpoteka və istehlak kreditləri üzrə kredit tələbinin dəyişməsinə təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

2022-ci IV rübü üzrə sorğu nəticələrinə əsasən əhəlinin borclanma səviyyəsində artım müşahidə edilmişdir. Belə ki, sorğuya əsasən bankların 48%-i əhəlinin borclanmasında dəyişiklik olmadığını qeyd etsə də, bankların 52%-i əhəlinin borclanma səviyyəsinin orta dərəcədə artdığını bildirmişdir.

Qrafik 23. 2022-ci ilin IV rübü ərzində əhəlinin borclanma səviyyəsində dəyişiklik

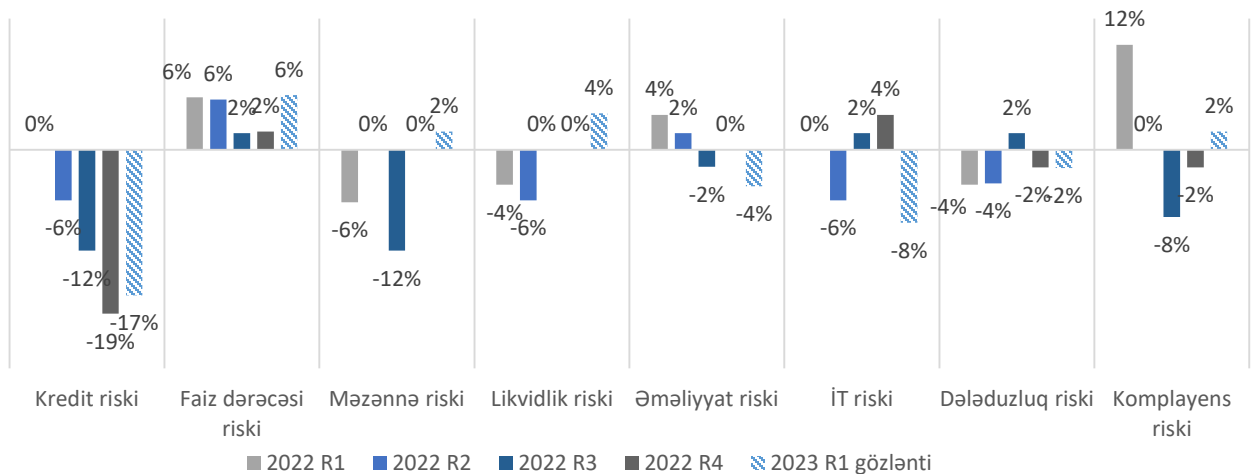

Risk profili

Sorğunun nəticələrinə əsasən banklar 2022-ci ilin IV rübündə sektorda kredit riskinin azaldığını, digər risklər üzrə əhəmiyyətli dəyişiklik olmadığını qeyd etmişdir. 2022-ci ilin əvvəlki rüblərində olduğu kimi kredit riski ən çox azalan risk olmuşdur. Banklar 2023-cü ilin ilk rübündə faiz dərəcəsi və likvidlik riskləri üzrə artım, İT riski üzrə isə azalma proqnozlaşdırır.

Qrafik 24. Bankların risklərinin dəyişməsi***

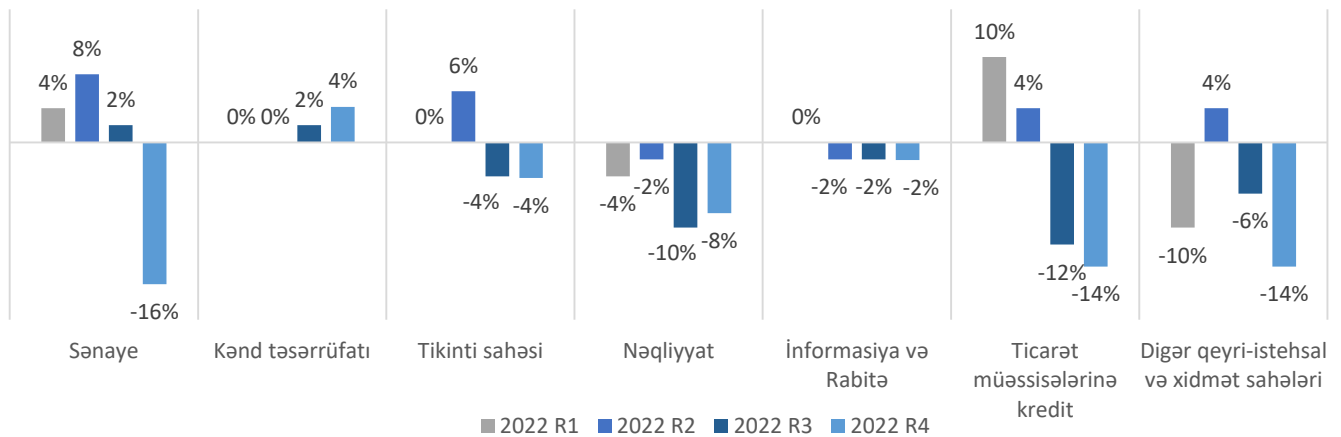
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

2022-ci ilin son rübündə iqtisadiyyatın əksəriyyət sahələri üzrə kredit risklərində azalma müşahidə edilmişdir. Kredit riskində azalma əsasən sənaye, ticarət müəssisələrinə verilən kreditlər, eyni zamanda digər qeyri-istehsalat və xidmət sahələri üzrə olmuşdur.

Qrafik 25. Kredit riskinin sahələr üzrə dəyişməsi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

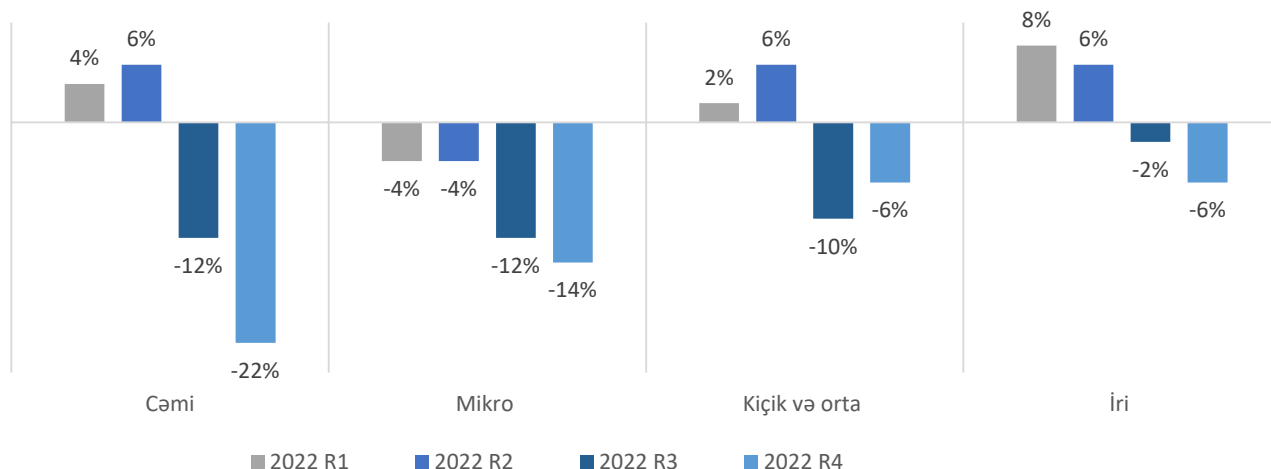

*** Diffuziya indeksi [-100, +100] aralığında dəyişir. Müsbət 100% respondentlərin 100%-nin risk səviyyəsində əhəmiyyətli artım, mənfi 100% əhəmiyyətli azalma müşahidə etdiyini göstərir.

Respondent bankların cavablarına əsasən 2022-ci ilin III rübündə olduğu kimi, IV rübə də biznes subyektləri üzrə kredit riskində azalma müşahidə edilmişdir. Biznes subyektləri üzrə cəmi kredit riskində azalma əsasən mikro sahibkarlıq subyektləri hesabınadır.

Qrafik 26. Kredit riskinin biznes subyektləri üzrə dəyişməsi

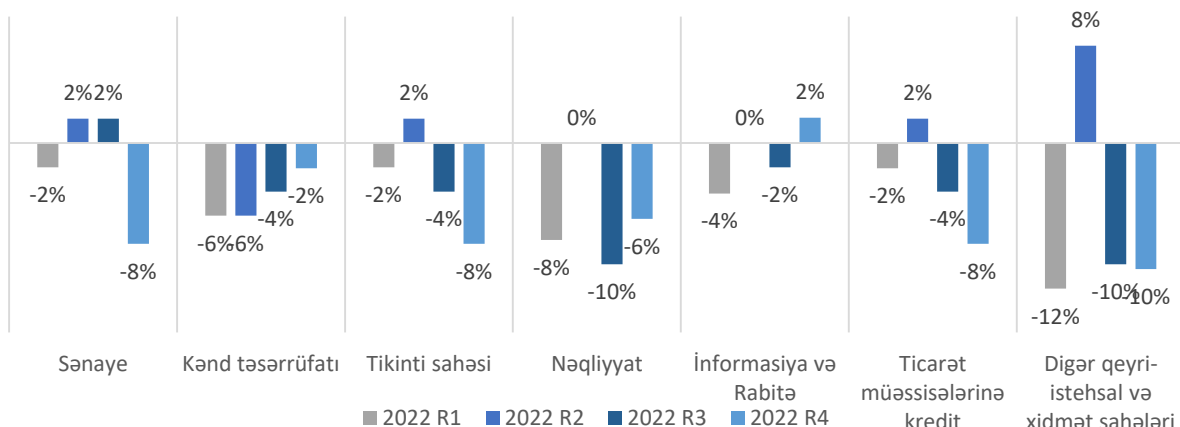
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Sorğu nəticələrinə əsasən 2022-ci ilin son rübündə banklar tərəfindən sektorun kredit portfelinin defolt dərəcəsinin azaldığı bildirilmişdir. Eyni zamanda, biznes subyektləri, xüsusilə də mikro sahibkarlıq subyektlərinə verilmiş kreditlərin defolt dərəcəsində azalma müşahidə edilmişdir.

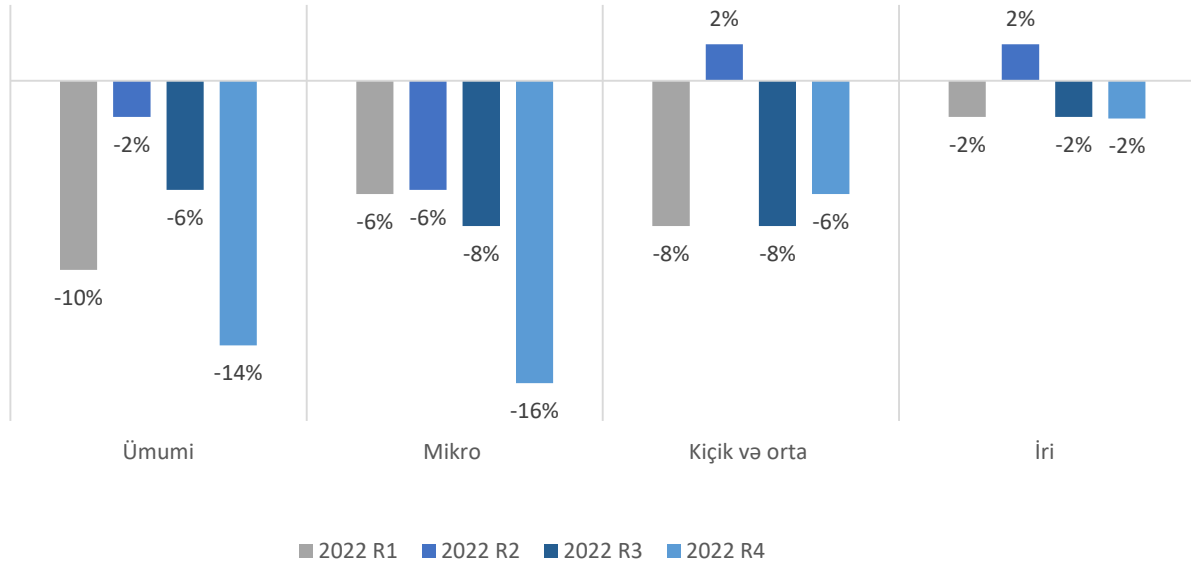
Qrafik 27. 2022-ci ilin IV rübündə kredit portfelinin defolt dərəcəsinin sahələr üzrə dəyişməsi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

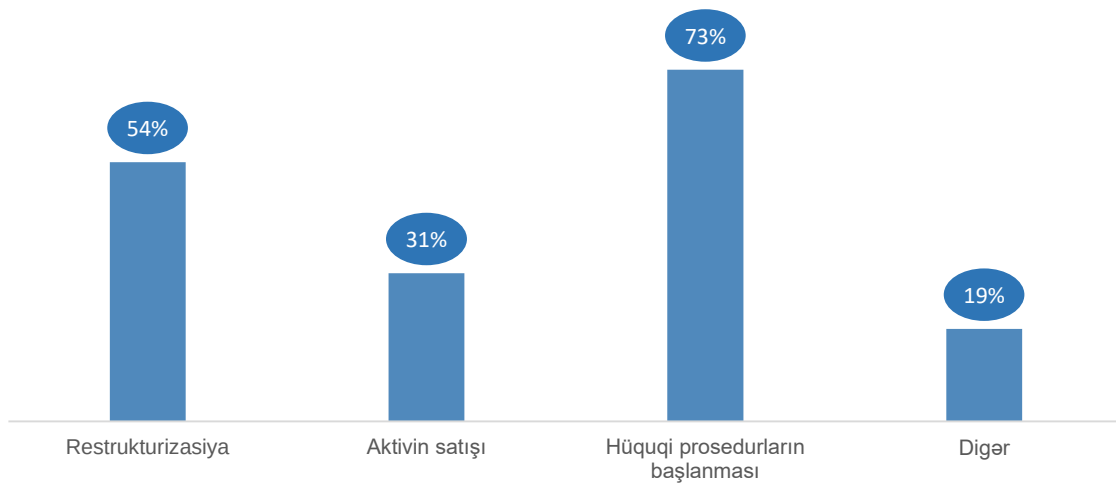
Qrafik 28. 2022-ci ilin IV rübündə kredit portfelinin defolt dərəcəsinin biznes subyektləri üzrə dəyişməsi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=artım, mənfi göstərici=azalma)

Sorğunun nəticələrinə əsasən kredit risklərinin azaldılması üçün banklar 2022-ci ilin III rübündə olduğu kimi IV rübündə də ən çox hüquqi prosedurlardan istifadə etmişdir. Bundan əlavə, banklar tərəfindən kredit risklərinin azaldılması üçün restrukturizasiya, aktivlərin satışı və digər əməliyyatlardan istifadə edilmişdir.

Qrafik 29. 2022-ci ilin IV rübündə QİK portfelinin azaldılması üçün tətbiq edilən mexanizmlər

Bankların 44%-i son rübdə qeyri-ışlək kreditlərin rezolyusiya metodlarının tətbiqi səviyyəsində dəyişiklik olmadığını, 32%-i orta dərəcədə azalma olduğunu, 24%-i isə orta dərəcədə artım olduğunu bildirmişdir.

Qrafik 30. 2022-ci ilin IV rübündə qeyri-ışlək kreditlərin rezolyusiya mexanizminin tətbiqi səviyyəsinin dəyişməsi

